

שירי משוררים אנוסים בימינו

בחרה ותירגמה: שולמית חוה הלוי

שולמית חוה הלוי

מתוך זכרונות סנטה תרזה

מי פקד את ערש נורד
בלילות האבן הקטובים
מה פשר העולה באוב הלומיז'יד?

פנים
ידיים, תערים
זרחים בירק תחתיות
חורשי רעה בשרך

שבים ונסתרים בצל גלימות

מה עשית בחזיונות העלטה
תנן
קשקבדו עיניך

העלי גרות
גרשי העטלפים
השבים ומוקדים
בצריח.

תמתך שדוהך בצדי דרכים...

קמה צורות של אנס
הביאוך הלום
אחוזי.

מתוך ספר-שירה בשם "הטירה המנימית", העומד לראות אור
בהוצאת "עקד". הספר כולל שירי-מקור מאת המשוררת,
ושירים מאת משוררים אנוסים - בתרגומה העברי של שולמית חוה הלוי.

עם המשורר אריאל זאפאטה

אריאל זאפאטה נולד בקרטונה שבקולומביה בשנת 1958. הוא התחיל לכתוב שירה בגיל עשר ובילדותו האמין, שניתן ליצור שירה מכל דבר. אמו הייתה מציעה נושא, כגון "אמיה עם דיוקן", והוא היה כותב שיר. הוא האמין שהמשורר חייב להיות מתווכר למשמעות המלה, שיוכל ליצור מנגה מטאמורה. "השירה היא מטאמורה". גישה זו הנתתה אותו עד גיל 25. "בגיל זה נהייתי יותר מילוסופי, ולא הסתפקתי בהשראה בלבד. ביקשתי יותר את המשמעות האוניברסלית, האמת האוניברסלית.

שאלה: מתי התחלת לחשוב שאתה קשור ליהדות?

תשובה: בילדותי, במשפחה, הוזכר תמיד שהיה לנו קשר ליהדות, בעיקר מצד אמי, אבל אף פעם לא נלקחו הדברים ברצינות. הדבר התבטא בעיקר בעקרונות אתיים, כגון נדיבות מבלי לצמות לתמורה. הייתה שטאה כלפי החינוך הקתולי שהיה למעשה החינוך הממשלתי. לא הרשו לומר להיכנס לביתנו ולא עודדו הליכה לכנסייה. הנצרות לא הייתה ממש שייכת. סבא-רבא שלי, מצד אמי, מצא מקלט בקולומביה מהדיקטטורה הוונצואלית. תמיד חיפשו רוחניות בביתנו, אך לא היה בית-כנסת, והיהדות נתפסה כדבר עתיק ונדיר, אם כי אני זוכר שדיברו על "קבלה". בשר חזיר לא אכלו בביתנו, אם כי אבי אכל למעמים במקומות אחרים. אבי רופא, ומרסם המישה-עשר ספרי שירה. סבתו הייתה מנחה כושית. בביתנו, היצירה הייתה חלק חשוב מחיפוס. אולי, אם זה ביטוי נסתר ליהדות - חיפוי האל היוצר, ביצירה.

השיבה

אני נולד מחדש לגדך אור עיני השפה שלך
 שנותרו פקוחות לארך כל אותם יובלות חשוכים
 מבשרות את סוף המנהרה.
 קעת רואה אני אותך זוהרות שבעתים לגנדי
 כמו הציתו להבות חדשות בתוך אינספור
 לבבות צמאים, כמהים לשוב
 כמהים אל חיק
 אבות, אמהות, אחים, אחיות
 כלם עם אותו אור שהם עיניך
 ממתקיים תקוות שחשבנו אפסו
 אחרי ירחים ושמשות רבים כל כך
 של ערנה לאין קץ.

אותו אור שמימי, קוסמי
 בהרמוניה משלמת עם הקשת התזזית
 של מחלמות שערך חובקני,
 מרעיד במעופו את העלים הורדים, השבריריים
 בכל לבבותי התועים בקצוי הגולה.
 וידיד מקרינות בשלמות את זקורי שדיך
 מבשרות את רחמד השןך לכל
 שרה, רבקה, רחל
 נוטרות חיים לילדי האל.

כל כלך,
 אורגת כל חוט בתודעתי
 המיתמת מאבות נסתרים
 שכה ומכריזה על יחודי
 שכן בן אני לאבינו
 (ואם הוא עמי, מי יוכל לי?)

היום אני שב דרך צדה האחר
 של המנהרה שארכה מאות כה רבות בשנים
 אל ידך הפרוסות
 כשם שאור עיניך לוקחני
 חובק אותי כמלפנים
 כאשר נסתרת גם את במנהרה
 אשר איננה עוד
 כי עיני השפה שלך שבו להאיר לי.

שיקנו 26.7.96, 4:05 למנות בוקר

שאלה: איך השמיעה זהות המורכבת שלך, על תפיסת עולמך
 ועל יצירתך?

תשובה: אני חושב שהכל שייך לזהות - לא בחכרה דתית או
 חברתית או מולטית, אלא רוחנית. עבורי, התורה היא ספר בעל
 כוח השראה עצום. עקרונות ההיסטוריה המוטבעים בתורה, הם
 מטאמורות חזקות. התורה היא שירה עם ערכים ועמקות, והיא
 מתורה למרעיונות רבות. השר שכתבתי לך ביטא רמת מודעות
 חדשה, שהועתי אליה בזהות שלי. סמלים משתלבים, לדוגמא:
 הלילה שלמני ה-8 בדצמבר הוא ליל הנרות - la noche de
 velitas ובכל הכפרים הקטנים מדליקים נרות רבים ליד דלת
 הבית. למטרת היום הוא "יחז התרויין" (immaculate
 conception) אבל עבורי מתקשרים הנרות עם עלייתו של לואיס
 דה קרבל על המוקד בתאריך זה, וכן דווקא לת החנוכה.

שאלה: מי הוגרים שהשמיעו עליך במיוחד?
 תשובה: בעברי - הרמן הסה, ובעיקר בורחס, קסקא, פאול
 נרדה, אלברט סלינס, הרננדס, לורקה, גולין ובני דורם.

שאלה: יש לך קשר עם יוצרים אחרים?
 תשובה: אני קשור יותר לאמנים של דרמה וציוו, מזדהה יותר
 עם קצו אן צ'יר, מאשר עם משורר אחר.

שאלה: כיצד השפיע מסע ההתקשרות-מחדש שלך ליהדות על
 סגנון כתיבתך?

תשובה: אני חושב שהיהדות הטבעיה את חותמה על ראייתי
 המיטית. נתייתי יותר אובססיבי בסגנון הכתיבה. אני מנסה
 לבחון את המציאות דרך היהדות. בסופו של דבר, אני רואה
 עצמי כאיש רוחני - לא דתי. אדם המבטח את דרכו האישית
 חורה לאלוקים.

פוחחה: שולמית חוה חלוי

איראל זאפאטה - יליד קולומביה, התנסה בחווית ההתקשרות
 לגם ולארך בביקורו בישראל לפני מספר שנים. עלתה האפשרות
 שהוא ממוצא יהודי. כתוצאה ממאמר שהתפרסם בעיתון בשיקגו
 נוצר הקשר. אותו והוא שאל "כיצד יקבלו אותי?". נילה בניתיים
 שקרובי-משפחתו מרעים חיטב למוצאם היהודי, ואף יודעים את
 נגליו המשפחה בבליית ספרד השונות. איראל זאפאטה, אשתו
 אדריאנה, שגם היא ממוצא אנוסים, מתואו בנם בן הארבע-עשרה,
 וישראל שעודנו תינוק - עושים עתה את דרכם חורה אל היהדות,
 הלכה למעשה.

הגשה שלי

הגשה שלי, אל תשאַלוגי!
 ידים ידעניות כלבנה
 ידים עגנות כזעפרן

ידיים רוגעות, כמו קנפים
 ידיים מלאות הינדוסקן.

הגשה שלי, אל תשאַלוגי!
 חלומות עמקים בעיניו היפות
 חלומות על אלף שושנים קרועות

אלף ניסנים
 אלף אגרים
 אלף סיונים
 עינים ירקות, אנתח מטע זיתים...

הגשה שלי, אל תשאַלוגי!
 שפוע נבו, מי ארז רכים
 שער זהו העדין, קמה אחר קציר
 עורו, אל תשאַלו!
 טעם דבש, חלב אלף תאנים

ופיו!
 ושל! אל תשאַלוגי!

מים במים
 דג במים
 זהר בים...

אוליביה שולמית מסיאל מתוך ספרה:
Mas salado que dulce

* מי אורז הם משקה מומלצי במקסיקו.

אובל מדינה סנדובל

אובל מדינה סנדובל

תשובה

בשורות טובות
 דודני הרב
 דם מדמי מספרד.

שנים רבות
 יותר מארבעים שנה
 תעתה משפחתי במדבר סיני
 ללא בית תפלה

שנים רבות
 יותר מארבע מאות שנה
 תעתה משפחתי במדבריות מקסיקו
 ללא בית תפלה

דודני הרב
 בהיותי מאהנסיים
 מהי דרכי לתשובה
 צריכני בית תפלה

דודני הרב
 אנו בני אותו עם. אני זקוקה לעצתך
 אני גוועת במדבר אינסומי זה של החיים.

אי אי אי אי
 איכה אדע דרכי מבעד דמעוית

אובל מדינה סנדובל - נולדה בבית שבו נמנעו משתיית יין. נולתה את הקשר שלה ליחדות באמצעות חברה בשם ברטה, אשר חקרה את מוצאה היהודי, אך מתה זמן קצר לאחר מכן. אובל חשפה ברבים את זהותה היהודית בהלוויה של ברטה.

— primo

דודן בספרדיות, הוא כינוי קירבה בין האנשים למי שגולד מנישואי-קרוכים. נישואים אלה היו נמרים, כדי למנוע התחנתנו בניצורים. קיימות דוגמאות בספרות הספרדית שלאחר הגירוש ובתן מבט הסופר לע מרמוז לאנשים עיי כך שהוא מכנה אותם "פרמוס".

אוליביה מסיאל - מנשה את עורכת מדור זה בבואה לראיון את המסורר הרוסי יבטושנקו, בעת ביקורו באוניברסיטאות ארה"ב. זאת, בלי לדעת על הקשר של ש.ח. הלוי לאנשים, והתחירה שגם שמה המקורי הוא ש ל מ י ת. וכי נולדה במקום בשם מיצוקאן אך היא יודעת "מי אנטו...", כשחיה מתמונת לויקתח לעם-ישראל.

הערות:

* מי-אורז הם משקה מומלצי במקסיקו.
 ** ג' ש' ה בספרדית - משמעו איש ופה-תואר נעים-חלכות, נגדן משהו וגם מחור אחר נשים.
 מקורו במאה השבע-עשרה באנדלוסיה שבספרד, שם נולדה אגדת ה"פטנרה" - על אלמנה צעירה, שרבים מחזרים אחריה. לורקה כתב מחור קצר, המבוסס על אגדה זו.

שולמית חוה הלוי

אל תקראו לנו יהודים מבחירה

אל תקראו לנו יהודים מבחירה
היבחר אדם מתוך רצון וזננה
לילך עם החיים באמונה
שהאחרים קזים לה!

מי יערך באשר השלחן
בכסף ומפות
צחורות דגן
לחרף עינים בורקות
בשושנים מרהיבות
ולחם מלא וחם
מזמין לסעודה המקרבת
מדי שבוע
מידי נצודים!

מי בהדת נאחון יקבל פני מלכת שבתם
מדליקים נרות גיל, חשים
שכל רגע, כל רגע שובר לב
רגע מנפץ בדלח
קולם, חזונם
עשוי לידם למתע
לרצונו של מטרף-הרגע
בעולם געדו-חסד.

מי בתרועה יניף אל על
את ילדי החג המתוק
שזכי הלב
קולם הזך העצור
הד למפעדם
בשורה ערפית אל תוך
אולמות ארכים מסודים בדמעות אבותיהם!

מי יבחר להצטרף למנוסת שעולים שכלאה
הלא אלו שאין לאל דם להחלץ מן האמת שהם מגלמים
קראו לנו אם כן יהודים מאהבה, אהבה מטרפת משהו
שכן לו היתה לנו בחירה, היינו בוחרים לחיות בבטחה
עם המבטחים הריקים, העקרים
שצמו ברקבות המשךכות דרךן
מעבר לגבולות הנוזלים של 1943

שרון רחל - כיהנה ככומר בכנסייה פרסביטרית בארה"ב.
כתוצאה מגילוי מסורות יהודיות במשפחתה - של אנשים -
נטשה את משרתה ושובה ליהדות.

קבוצת יוצרים אנטיים ובניהם אריאל זאפאטה (באמצע)
ושרון רחל רמירו (עומדת מצד ימין).

בחרה ותירגמה: שולמית חוה הלוי